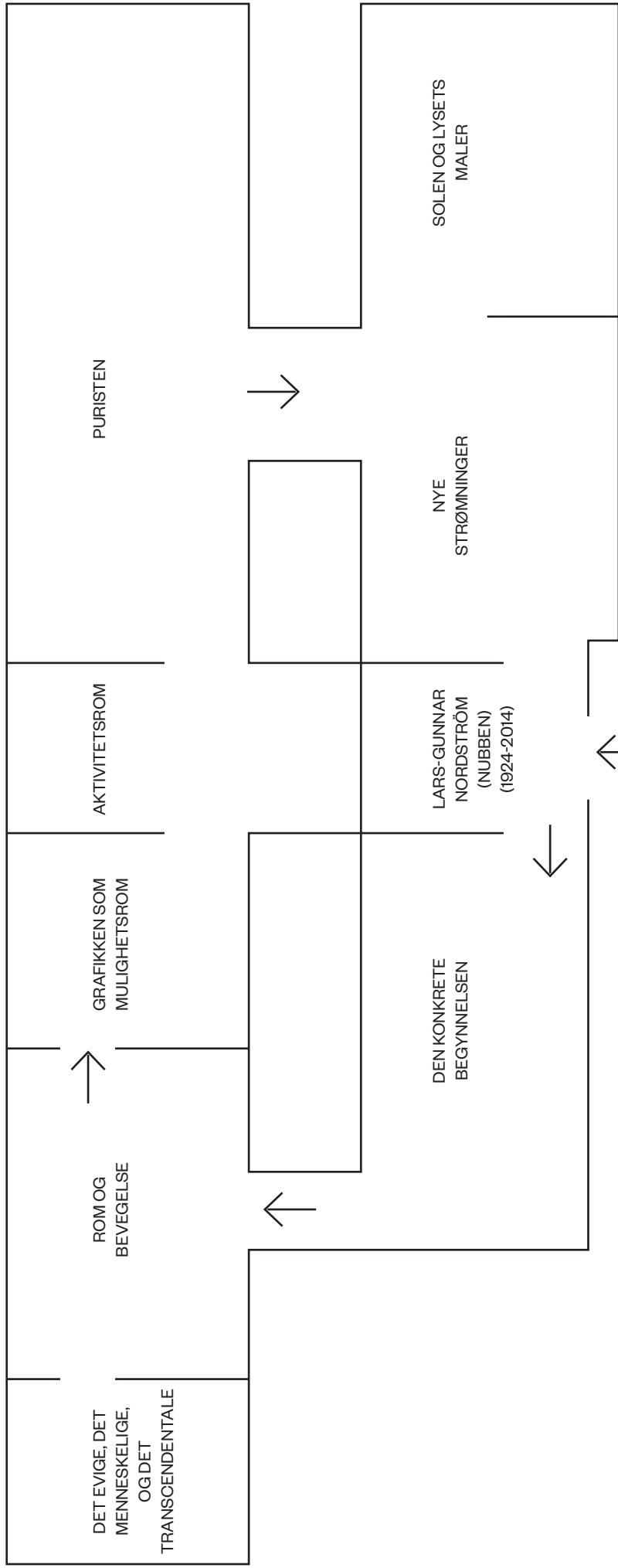

K O N
K R E
T !

NY SKJØNNHET
I FINSK
MODERNISME

THE NEW BEAUTY
IN FINNISH
MODERNISM

INTRODUKSJONEN

Maleriet skal i sin helhet bygges opp av rene plastiske elementer, nemlig overflater og farger. Et billedelement har ingen betydning utover «seg selv»; som en konsekvens har ikke et maleri noen annen betydning enn «seg selv».

- Otto G. Carlsund, Theo van Doesbourg, Jean Helion, Leon Arthur Tutundjian and Marcel Wantz, Det konkrete manifest, 1930

KONKRET! setter søkelys på finsk modernisme i perioden 1930-1970, hvor samspillet mellom linjer, geometriske former, og farger står i fokus. De konkrete kunstnerne søkte seg bort fra et fortellende og figurativt språk mot en ny skjønnhet basert på geometri og harmoni.

De finske modernistene begynte relativt sent å orientere seg mot abstrakt og konkret kunst. Etter frigjøringen (1917) var hovedtendensen i finsk kunst å skape en nasjonal identitet ved å utforske alt som var ekte finsk, og kunsten var preget av stemningsfulle skildringer av finsk landskap, folkeliv og interiør. Den nye, selvstendige nasjonen forsøkte å skape en ny identitet som ville forene en befolkning splittet av borgerkrig.

De få kunstnerne som eksperimenterte med abstrakte uttrykk inspirert av modernismen i Europa, ble latterliggjort og fikk lite spillerom til å utvikle seg videre. Det var først etter andre verdenskrig at en gruppe yngre malere utforsket og videreutviklet den abstrakte kunsten gjennom impulser fra særlig fransk modernisme. Først på 1950-tallet fikk dette formspråket en tydeligere forankring i fagmiljøene hjemme i Finland. I løpet av 60-70-tallet videreføres det konkrete uttrykket i retninger som op-art og minimalisme, også inspirert av impulser fra amerikansk modernisme.

Tangen-samlingen er den største samlingen av finsk modernisme utenfor landets grenser. I denne utstillingen introduserer vi de fire første pionerene innen det konkrete uttrykket i Finland: Birger Carlstedt, Sam Vanni, Ernst Mether-Borgström, og Lars-Gunnar Nordström. De utviklet et semi-figurativt, abstrakt og konkret billedspråk med rene farger og geometriske former, der Nordström fremstår som den tydeligste konkretisten. I Finland, som i resten av den vestlige verden, hadde man etter andre verdenskrig et uttalt behov for å skape et nytt formspråk, og i den konkrete kunsten fant de finske modernistene det kritikerne beskrev som en ny skjønnhet. For ingenting var mer konkret og vakkert enn en linje, sirkel og firkant.

INTRODUCTION

The painting must be entirely built up with purely plastic elements, namely surfaces and colours. A pictorial element does not have any meaning beyond "itself"; as a consequence, a painting does not have any meaning other than "itself".

- Otto G. Carlsund, Theo van Doesbourg, Jean Helion, Leon Arthur Tutundjian and Marcel Wantz, Det konkrete manifest, 1930

CONCRETE! highlights Finnish modernism in the period 1930-1970, where the interaction between lines, geometric shapes and colours are in focus. Wishing to embrace a new beauty based on geometry and harmony, the Concrete artists turned away from a narrational and figurative idiom.

After the independence from Sweden and Russia (1917) the primary tendency in the visual arts was to create a national identity by exploring all things genuinely Finnish, and art was characterized by evocative depictions of Finnish landscapes, folk life and interiors. The newly independent nation sought to create a new identity for itself, a national culture that would unify a populace divided by a civil war.

The few artists who experimented with abstract expressions inspired by European modernism were ridiculed and had little leeway for further development. First after World War II a group of younger painters experimented and developed abstract art that was swayed by impulses, in particular from French modernism. It was not until the 1950s that this idiom gained a stronger foundation in the art circles in Finland. During the 1960s and '70s, American influences gained ground, and the concrete expression was conveyed in directions such as op-art and minimalism.

The Tangen Collection is the largest collection of Finnish modernism outside the country's borders. In this exhibition we introduce the four pioneers affiliated with concrete expression in Finland: Birger Carlstedt, Sam Vanni, Ernst Mether-Borgström, and Lars-Gunnar Nordström. They developed a semi-figurative, abstract and concrete artistic idiom using pure colours and geometric shapes, where Nordström stands out as the clearest concretist. In Finland, as in the rest of the Western world in the post-World War II period, an articulated need for creating a new idiom was expressed. In concrete art the Finnish modernists found what critics described as a new beauty, because nothing was more concrete and striking than a line, circle and square.

LARS-GUNNAR NORDSTRÖM (NUBBEN) (1924-2014)

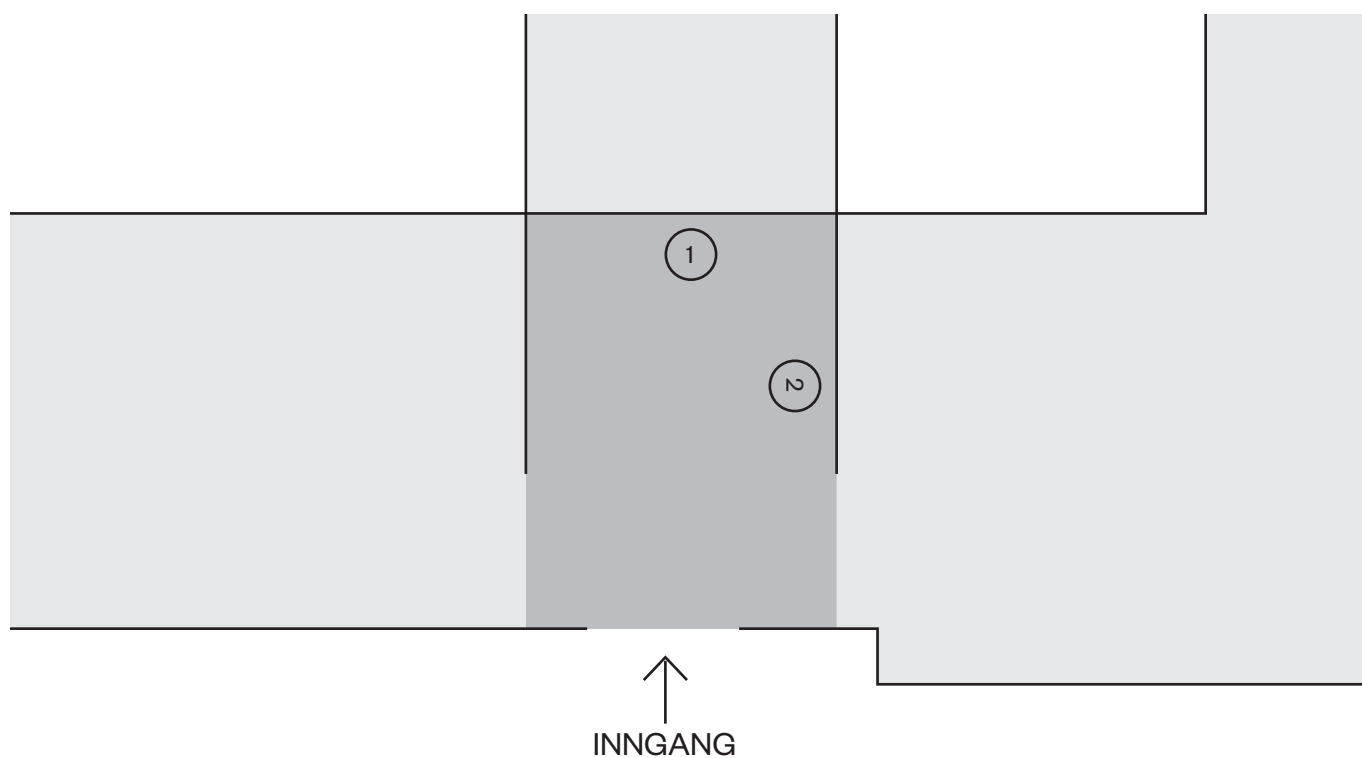
Maleriet *Dimensjonell situation* (1965) markerer høydepunktet i Lars-Gunnar Nordströms karriere, og er et non-figurativt og konkret verk. Det er malt på plate for å rendyrke en teknisk flatheit i maleriet. Motivet er bygd opp av en sammensetting av tre farger og en tydelig geometrisk form. Her ses det sammen med et tidligere arbeid i en sen-kubistisk stil.

Silkestrykket *Blå stund* (basert på et originalt tresnitt fra 1948-1949) viser en direkte kobling til Nordströms jazzinteresse. En figur sitter foran et vindu og spiller på en trompet. Motivet er abstrakt, men elementene er likevel gjenkjennelige. Interessen for jazz hadde vært der helt siden ungdommen for Nordström, og han tilegnet seg etter hvert en platesamling på over 15 000 jazzalbum. Han spilte aldri selv, men som voksen kunne han gjerne spille lufttrompet for å underholde sine gjester. Etter inspirasjon fra den amerikanske jazzgruppen Mills Brothers, imiterte han lyden av trompet i flere minutter.

LARS-GUNNAR NORDSTRÖM (NUBBEN) (1924-2014)

The painting *Dimensjonell situation* (1965) marks the apex of Lars-Gunnar Nordström's career and is a non-figurative and concrete work. It is painted on a board to highlight a technical flatness in the painting. The motive is built up of three colours and a distinct geometric shape. It is seen here together with a previous work in a late-Cubist style.

The silkscreen print *Blå stund* (based on an original wood-cut from 1948-1949) links directly to Nordström's interest in jazz. A figure is sitting before a window playing a trumpet. The motif is abstract, yet the elements are still recognizable. Nordström cultivated an interest in jazz since his youth and later owned more than 15 000 jazz albums. He never played himself, but as an adult he liked to play the 'air trumpet' to entertain his guests. Inspired by the American jazz group Mills Brothers, he would imitate the sound of a trumpet for several minutes at a time.

① Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Dimensjonell situation II
(Dimensional situation II)
1965
Olje på plate / Oil on board
180 x 120 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

② Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sininen hetki (Blue Moment)
Udatert / Undated
Silketrykk basert på et tresnitt
fra 1948-49 /
Late silkscreen print based on a
woodcut from 1948-49
25 x 37 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

DEN KONKRETE BEGYNNELSEN

Tre kunstnere kan trekkes frem for å illustrere inngangen til den abstrakte og konkrete kunstens fremvekst i Finland.

I Edwin Lydéns *Visio (Visjon)* (1930) danner rytmiske, geometriske fargeflater en passasje inn i et drømmende landskap. I Olli Miettinen's *Kubistinen kesämaisema (Kubistisk sommerlandskap)* (1934) ser vi trærne og husene avbildet som geometriske former. Og Wäinö Kunnas maler en stilisert og sammensunket filledukke mot en skarp, fargesterk bakgrunn (1927). Maleriene er eksempler på tidlige eksperimenter mot det abstrakte uttrykket i finsk modernisme. Tiden etter frigjøringen fra Russland var preget av en sterk finsk nasjonalisme, og de abstrakte kunstnerne møtte stor motstand. Lydé, Miettinen og Kunnas tilhører derfor et lite mindretall, siden det var først på 1950-tallet at den abstrakte kunsten ble akseptert.

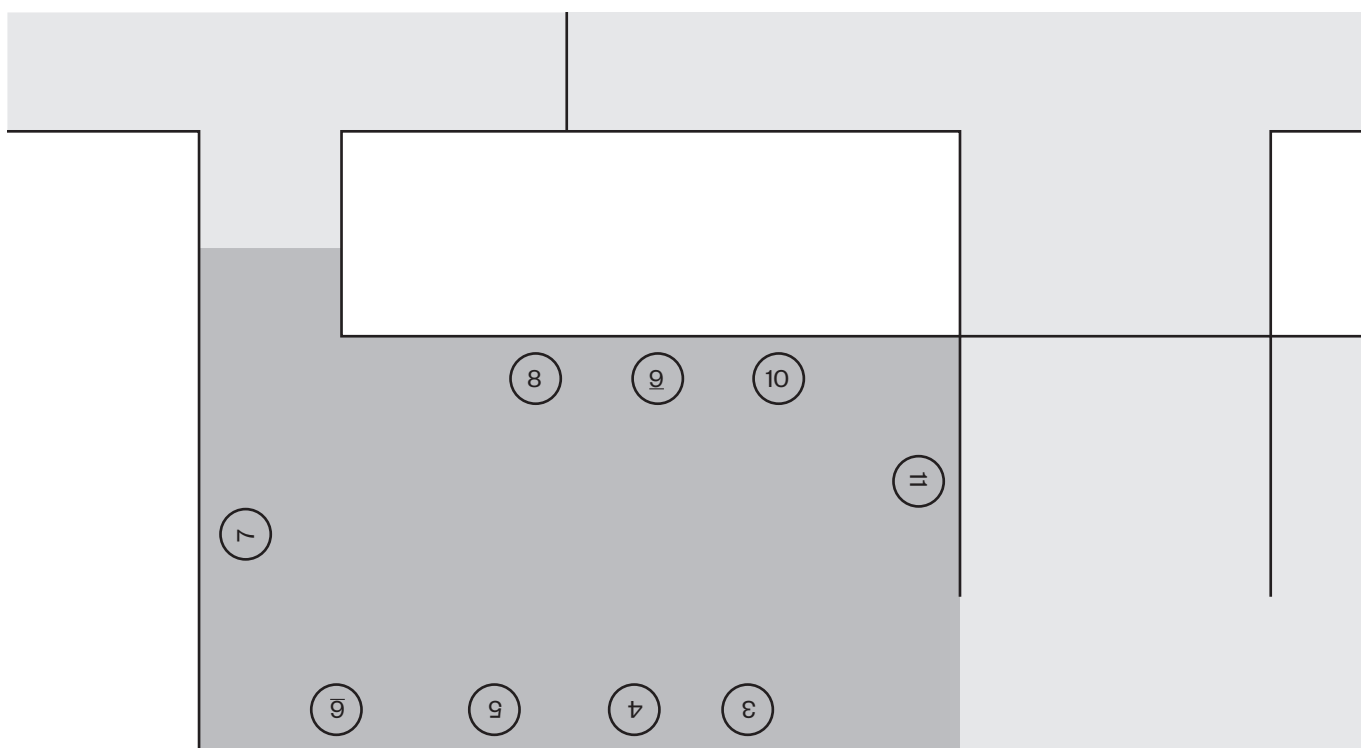
En sentral finsk modernistisk pioner var Birger Carlstedt, som i maleriene sine veksler mellom figurative og abstrakte komposisjoner. Carlstedt er kjent som den første som utførte en konkret romutsmykning i Finland. I kaféen *Chat Doré* i Helsinki (1929) lagde han et ultramoderne interiør der gulvet besto av konkrete former. Kaféen eksisterer dessverre ikke lenger. I maleriene til Carlstedt vist i dette rommet ser vi hvordan han eksperimenterer med et klassisk kunsthistorisk motiv som stillebenet. Blomstene og pianotangentene i *Kukka-asetelma (Stilleben med blomster)* fra sent 1940-tallet forvandles til rene form- og fargeklanger i *Komposition (Komposisjon)* fra tidlig 1950-tallet.

THE CONCRETE START

Three artists can be highlighted to illustrate the gateway to the rise of abstract and concrete art in Finland.

In Edwin Lydé's *Visio (Vision)* (1930) rhythmic geometric colour surfaces form a passage into a dreamy landscape. In Olli Miettinen's *Kubistinen kesämaisema (Cubist Summer Landscape)* (1934) we see the trees and houses depicted as geometric shapes. And Wäinö Kunnas paints a stylized and limp ragdoll against a sharp, colourful background (1927). The paintings are examples of early experiments in abstract expression in Finnish modernism. The period after the liberation from Russia was characterized by a strong Finnish nationalism, and the abstract artists encountered great resistance. Lydé, Miettinen and Kunnas therefore belong to a small minority as any kinds of modernism was not fully accepted until the early 1950s.

A central Finnish modernist pioneer was Birger Carlstedt, who in his paintings alternates between figurative and abstract compositions. Carlstedt is known as the first to perform a concrete spatial decoration in Finland. In the café Chat Doré in Helsinki (1929), he created an ultra-modern interior in which the floor consisted of concrete shapes. Unfortunately, this landmark café no longer exists. In Carlstedt's paintings shown in this room, we see how he experiments with a classical art historical motif such as the still life. The flowers and piano keys of *Kukka-asetelma (Still Life with Flowers)* from the late 1940s are transformed into pure form and resonant colours in *Komposition (Composition)*, made in the early 1950s.

DEN KONKRETE KUBISTEN

"Kubisten avstår ikke fra motiv, men ser det på en annen måte" - Birger Carlstedt

Birger Carlstedt blir regnet som en av de mest betydningsfulle finske modernistene, og en av pionerene innen den abstrakte kunsten i Finland. Som så mange andre i sin generasjon ble han først introdusert og skolert i det figurative uttrykket, men han ble tidlig kjent med det abstrakte non-figurative uttrykket gjennom opphold i Paris. Han var en av de første finske malerne som lot seg inspirere av konkretismen, og utarbeidet tidlig et eget uttrykk hvor han sammenføyde en kubistisk stil med det konkrete.

På 1930-tallet benyttet Carlstedt seg av den analytiske kubismens metode, hvor han hvor han brukte stillebenet som motiv og spaltet opp billedflaten gjennom å benytte seg av et pluralistisk perspektiv. Om sin kubistiske arbeidsmetode sa Birger Carlstedt at kubisten *ikke rent avstår fra motiv, men ser det på en annen måte*. I stedet for å avbilde stillebenet rett forfra benyttet han seg av det han kalte en minnesdimensjon, hvor han i samme maleri gjenga stillebenet sett fra ulike vinkler, som en simultant sett virkelighet.

Selv om hans malerier på 1940-tallet hadde spor av synlige figurative motiver så han på sine verk som non-figurative, og mente de ble til på samme måte som musikk ble til. Det viktige ved verket var altså ikke hva som ble avbildet, men hvordan. Han var svært opptatt av moderne musikk, spesielt Ernest Pingoud, og sammenlignet måten han bygde opp sine malerier med hvordan en musiker komponerer et musikkstykke av klanger og tonearter.

THE CONCRETE CUBIST

"The cubist does not outright reject the motif, but views it in a different way." - Birger Carlstedt

Birger Carlstedt is regarded as one of the most significant Finnish modernists, and one of the pioneers of abstract art in Finland. Like so many others of his generation, he was initially introduced and schooled in the figurative expression. However, he became acquainted early on with the abstract non-figurative expression through his stay in Paris. He was one of the first Finnish painters to be inspired by concretism, and in the vanguard by developing his own expression in which he joined a cubist style with the concretism.

In the 1930s, Carlstedt utilised the analytical cubism's method in which he used the still life as a motif and split up the image surface via a pluralistic perspective. In reference to his cubist work methods, Birger Carlstedt said *"The cubist does not outright reject the motif, but views it in a different way."* Instead of portraying the still life directly from the front, he used what he called a memory dimension where in a single painting he depicted the still life from different angles as a simultaneously viewed reality.

Although his paintings from the 1940s had traces of recognizable figurative motifs, he considered his works to be non-figurative, and claimed they were created in the same way as music is composed. The essential aspect of a work was thus not what was depicted, but how. He had a strong interest in modern music, particularly that of Ernest Pingoud, and compared the way he built up his paintings with how a musician composes a piece through sonorous elements and tones.

③ Edvin Lydén
FIN, 1879-1956
Ihminen (Human)
ca. 1935
Olje på lerret / Oil on canvas
62 x 48 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

④ Olli Miettinen
FIN, 1899-1969
Sanomalehtiasetelma
(Newspaper still life)
1929
Olje på lerret / Oil on canvas
48 x 40 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

⑤ Wäinö Kunnas
FIN, 1896-1929
Räsynukke / Nukke ja ruukku
(Puppet doll / Doll and pot)
1927
Olje på lerret / Oil on canvas
46 x 55 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

⑥ Olli Miettinen
FIN, 1899-1969
Kubistinen kesämaisema
(Cubist Summer Landscape)
1934
Olje på lerret / Oil on canvas
55 x 45 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

⑦ Birger Carlstedt
FIN, 1907-1975
Kukka-asetelma
(Still life with flowers)
1951
Olje på plate / Oil on board
60 x 72.5 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

⑧ Birger Carlstedt
FIN, 1907-1975
Komposition (Composition)
1950-tallet/1950s
Putrido på plate / Putrido on board
19.5 x 24.5 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

⑨ Birger Carlstedt
FIN, 1907-1975
Komposition (Composition)
Udatert / Undated
Olje på plate / Oil on board
61 x 50 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

⑩ Birger Carlstedt
FIN, 1907-1975
Kukka-asetelma
(Still life with flowers)
1951
Olje på plate / Oil on board
61 x 51 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

⑪ Edvin Lydén
FIN, 1879-1956
Visio (Vision)
1971
Olje på plate / Oil on board
72 x 53 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

ROM OG BEVEGELSE

«Vad jag strävar till är at försöka få färgerna att klinga direkt mot varandra. Man prövar sig fram tills det säger BZZZZ, och färgerna bildar en KLANG.»

Sam Vanni (fram til 1941 Samuel Besprosvanni) (1908-1992) regnes som den viktigste frontfiguren for den finske abstrakte kunsten. Vanni ble skolert i en post-impresjonistisk figurativ stil inspirert av fremfor alt Henri Matisse. Fra sent 1940-tall brøt han med det figurative, og begynte å male i et konkret formspråk. Legg merke til de to maleriene *Tyttö ja polkupyörä (Jente og sykkel)* (1948) og *Komposition (Komposisjon)* (1956) og hvordan sykkelhjulet i det ene maleriet videreutvikles til en dynamisk sirkelbevegelse i den andre. Det er som om Vanni «oversetter» sykkelhjulet til en ren form.

Vannis komposisjoner er preget av bevegelse og dynamiske romvirkninger, han deler gjerne flaten opp i ulike fargefelt som vibrerer mot hverandre. Utover 1960-tallet begynte han å interessere seg for kinetiske effekter, form- og fargekombinasjoner hvor optiske egenskaper ser ut til å bytte plass ellers bevege på seg. Formene, som tidligere var enhetlige fargeflater, ble brutt av striper som gav små bevegelsesforskyvninger i overflaten – slik skapte han en slags optisk musikk.

Sam Vanni var en viktig lærer på Fria konstskolan og Konstakademiet for en hel generasjon nye malere. Undervisningen hans besto av en konsis gjennomgang av maleriets grunnelementer: overflate, punkt, linje, farger og bevegelse. Den konkrete billedarven fra Sam Vanni ser vi tydelig hos Vanni-elever som Juhana Blomstedt, Outi Ikkala, Tove Jansson, Paul Osipow med flere.

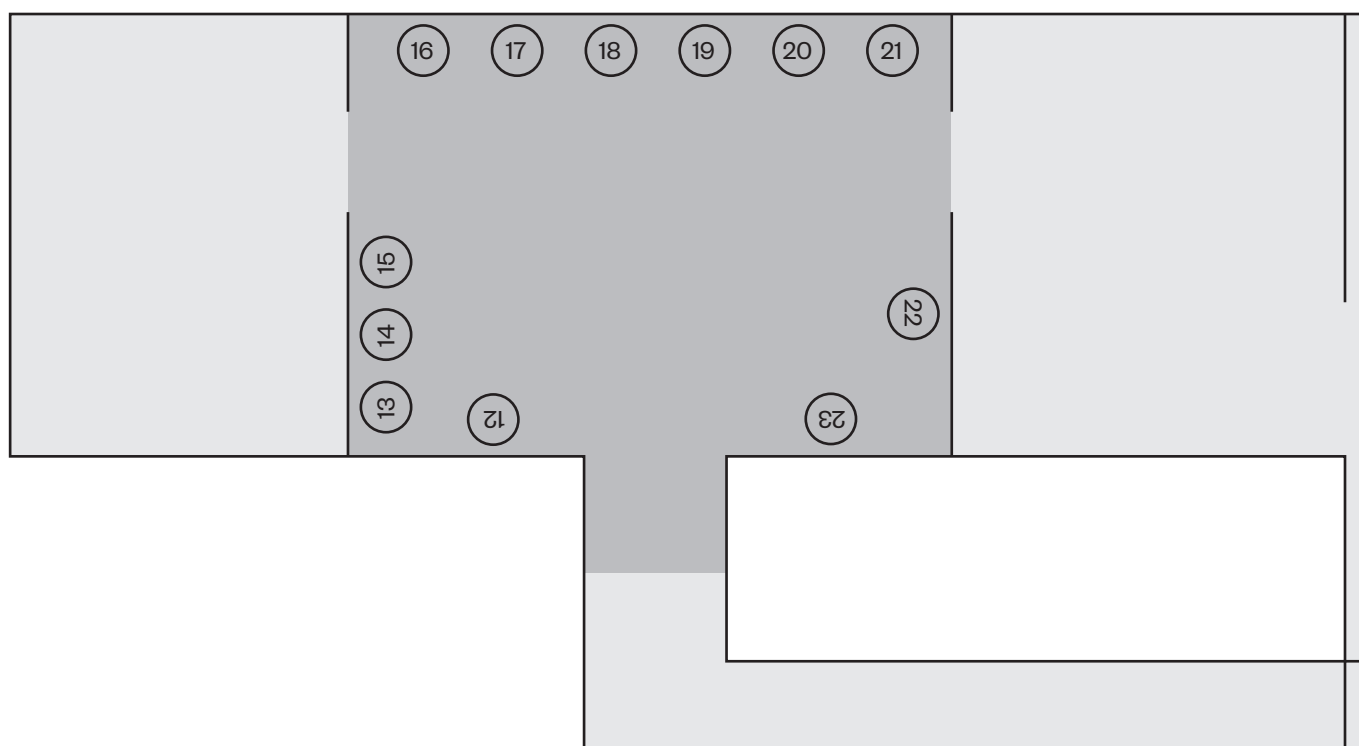
SPACE AND MOTION

“What I’m aiming for is trying to make the colours sound directly against each other. You keep at it until it says BZZZZ, and the colours form a KLANG.”

Sam Vanni (until 1941 Samuel Besprosvanni) (1908-1992) is considered to be the most influential figure in Finnish abstract art. Vanni was schooled in the post-impressionistic figurative style inspired mainly by Henri Matisse. In the late 1940s he broke away from figurative painting and started using a concrete visual idiom. Behold the two paintings *Tyttö ja polkupyörä (Girl and bicycle)* (1948) and *Komposition (Composition)* (1956) and see how the bicycle wheel in the one is further developed into a dynamic circular motion in the other. It is as if Vanni ‘translates’ the bike wheel into a pure form.

Vanni’s compositions are characterised by movement and dynamic spatial effects. He often divides the surface into disparate colour fields that reverberate against one another. Later in the 1960s he pursued kinetic effects, shape and colour combinations in which optical properties seem to change places or move. The shapes that once were uniform colour surfaces were now broken by stripes that triggered slight shifts of movement in the surface – this is how he created a kind of optical music.

Sam Vanni was a significant teacher at the School of the Fine Arts Academy and the Free Art School for an entire generation of painters. His teaching method consisted of a concise review of the basic elements of the painting: surface, point, line, colour and movement. We clearly see the concrete visual heritage from Sam Vanni in his students, including Juhana Blomstedt, Outi Ikkala, Tove Jansson and Paul Osipow.

- 12 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Double theme
1964
Olje og tempera på lerret /
Oil and tempera on canvas
73 x 100 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 13 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Tyttö ja polkupyörä (Girl and bicycle)
1948
Gouache på papir / Gouache on paper
59 x 39 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 14 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Sommitelma (Composition)
1956
Gouache på papir / Gouache on paper
44 x 32 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 15 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Untitled
1974
Gouache på papir / Gouache on paper
64 x 40 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 16 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Sommitelma (Composition)
1954
Gouache på papir / Gouache on paper
25 x 39 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 17 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Sommitelma (Composition)
1984
Gouache på papir / Gouache on paper
48 x 56.5 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 18 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Sommitelma (Composition)
1971
Gouache på papir / Gouache on paper
35 x 24 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 19 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Komposition (Composition)
1974
Gouache på papir / Gouache on paper
64 x 40 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 20 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Nimetön (Anonymous)
1970
Gouache på papir / Gouache on paper
40 x 66 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 21 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Sommitelma (Composition)
1964
Gouache på papir / Gouache on paper
32.5 x 44.5 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 22 Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Sommitelma keltaisella pinnalla
(Yellow Composition)
Udatert / Undated
Olje på lerret / Oil on canvas
73 x 92 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 23 Outi Ikkala
FIN, 1935-2011
Maalaus (Painting)
1959
Olje på lerret / Oil on canvas
89.5 x 100 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

DET EVIGE, DET MENNESKELIGE, OG DET TRANSCENDENTALE

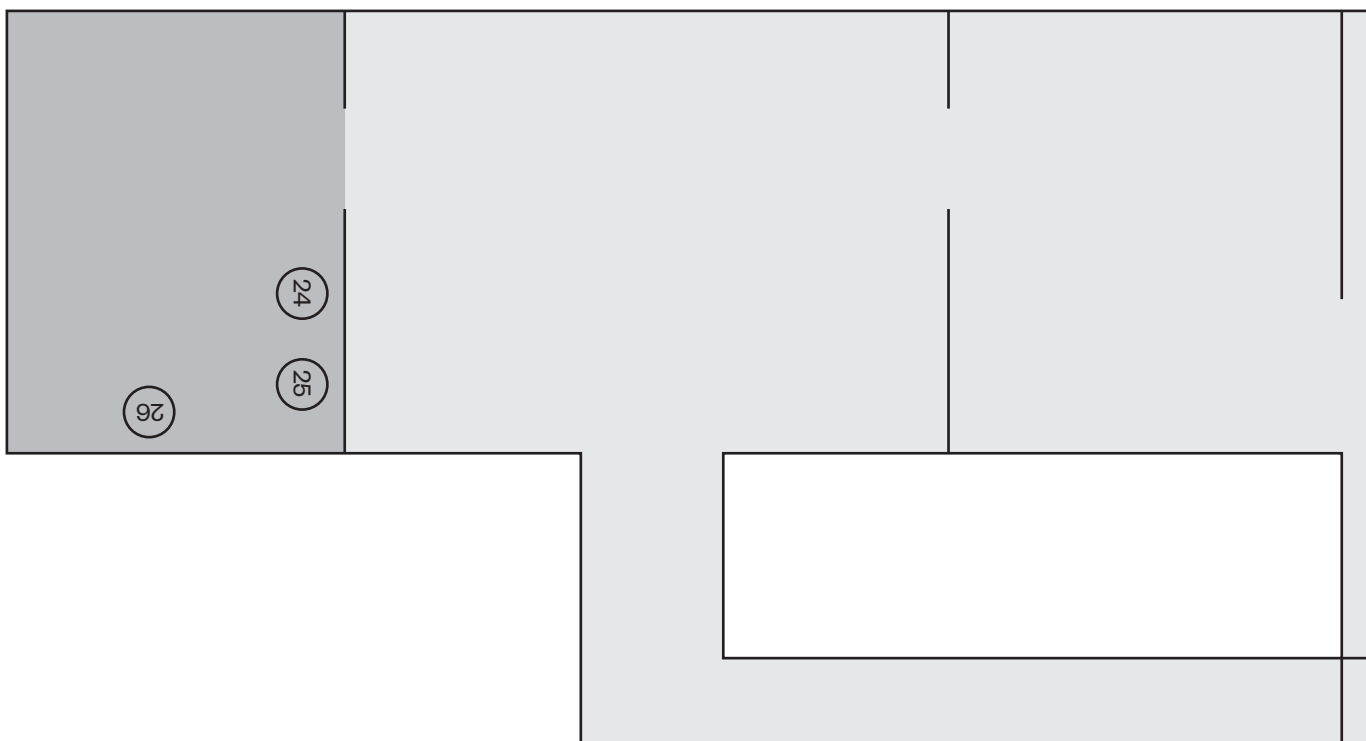
Kan en usynlig idé gjøres synlig ved hjelp av et bilde? Carolus Enckells (1945-2017) malerier har ofte form av vinduer, dører eller portaler som kan fungere som broer mellom det synlige og det usynlige i tilværelsen med et enkelt, konkret billedspråk. Enckell var opptatt av filosofi, mytologi og religiøs kunst og søkte aktivt inspirasjon fra arkitektur og antikke kulturer fra hele verden. Sentralt i arbeidene hans står selve fargeopplevelsen; den skal være intens og immersiv, og ha evne til å transportere betrakteren mot nye erfaringer. *Ouarzazate* er navnet på en marokkansk by i Atlasfjellene, en rustrød festningsby som stiger majestetisk opp fra bakken. Enckell maner frem byen med geometriske akser og intense jordfarger.

Juhana Blomstedts (1937-2010) kunstnerskap er preget av en lignende holdning. Blomstedt var internasjonalt orientert med opphold over hele verden der han fant referanser til historie og mytologi, og til ikke-vestlig kultur. Han var en filosofisk kunstner og billedspråket hans kretser rundt eksistensielle temaer. Som Enckell ønsket også Blomstedt å gi form til det indre og til det usynlige, til de fenomenene i livet som ikke er håndgripelige og konkrete. Linjene og tegnene i maleriene hans kan kanskje forstås som passasjer inn i det evige, det menneskelige, og det transcendentale.

THE ETERNAL, THE HUMAN, AND THE TRANSCENDENTAL

Can an invisible idea be made visible using a picture? Carolus Enckell's (1945-2017) paintings often have the form of windows, doors or portals that can act as bridges between the visible and the invisible in existence with a simple, concrete visual idiom. Enckell was intrigued with philosophy, mythology and religious art and sought active inspiration from architecture and cultures from antiquity round the world. Central to his work is the colour experience itself; he thought it should be intense and immersive, capable of transporting the beholder toward new experiences. *Ouarzazate* is the name of a Moroccan city in the Atlas Mountains, a rust-red fortress town rising majestically from the ground. Enckell conjures forth the city with geometric axes and intense earthy tones.

Juhana Blomstedt's (1937-2010) artistry is characterized by a similar attitude. Blomstedt was internationally oriented, having travelled and resided the world over, picking up references from history of European culture to non-Western mythologies. He was a philosophical artist whose idiom revolved around existential themes. Like Enckell, Blomstedt also wanted to give form to that which was on the inside and invisible, the phenomena in life that are not tangible or concrete. The lines and shapes in his paintings might well be interpreted as passages to something eternal, human and transcendental.

24) Juhana Blomstedt
FIN, 1937-2010
Maalaus nro 3 (Painting no 3)
Udatert / Undated
Olje på lerret / Oil on canvas
75 x 62 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

25) Juhana Blomstedt
FIN, 1937-2010
Duba
1987
Akryl på lerret / Acrylic on canvas
88 x 116 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

26) Carolus Enckell
FIN, 1945-2017
Ouarzazate
1975
Olje på lerret / Oil on canvas
240 x 125 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

GRAFIKKEN SOM MULIGHETSROM

Trykkekunsten åpnet mange muligheter for de finske modernistene, både til å fordype seg i ulike teknikker, og til å utforske ulike uttrykk. Nesten alle de finske modernistene, både de som jobbet i et konkret eller i et figurativt uttrykk, arbeidet med grafikk. Grafikken tilhørte en sosial tanke om å gjøre kunsten tilgjengelig for folk flest, og var en hurtig og rimelig arbeidsmetode. Lenge var det etsning, tresnitt, og litografi man forbandt med grafikk, før silketrykket fant veien til billedkunsten via reklameindustrien og tekstilproduksjonen på slutten av 1940-tallet.

Ernst Mether-Borgström arbeidet tidlig med metalltrykk og litografi, og ble i starten av sin karriere forbundet med grafikken. Det var her han for første gang tillot seg å jobbe frem et non-figurativt uttrykk. For Lars-Gunnar Nordsöm startet utforskningen med tresnitt der han utforsket et sen-kubistisk uttrykk, før han etter hvert gikk over til serigrafien og litografiet hvor det konkrete overtok. Silketrykket og litografiet tillot en strenghet og klarhet i fargegjengivelse som passet det konkrete uttrykket godt.

Tuulikki Pietilä var en nøkkelfigur på etterkrigstidens finske grafikkscene, både som pioner og underviser. Hun arbeidet med tresnitt, etsning, litografi og serigrafi og utforsket ulike stiler innen realisme, kubisme, og abstrakt non-figurativ kunst. Hennes første ikke-forestillende verk ble laget allerede i 1948.

Grafikken gjorde det lettere å sende større utstillinger til utlandet, og på 1950-tallet turnerte gruppeutstillinger ut fra Finland, og viste det nye i finsk trykkekunst. Med grafikken satte de finske modernistene sine avtrykk ut i verden.

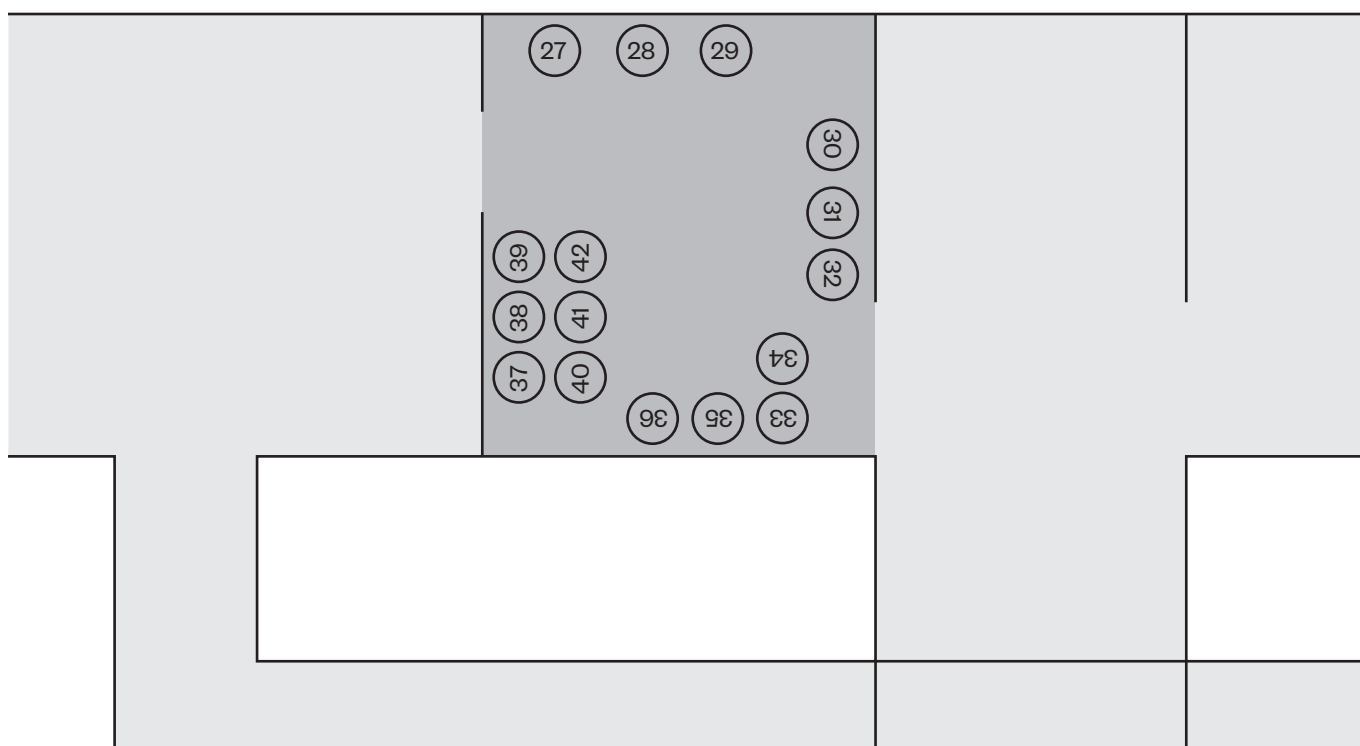
GRAPHICS AS A ROOM OF OPPORTUNITY

Printmaking opened a host of opportunities for the Finnish modernists, both to immerse themselves in different techniques, and to explore various expressions. Almost all the Finnish modernists worked with graphics, whether they pursued a concrete or a figurative expression. Graphics fitted into a social concept of making art accessible to the general public and was a quick and affordable method of work. For a long time etching, woodcuts, and lithography were the main staples of graphics, before the silkscreen printing found its way to the visual arts via the advertising industry and textile production in the late 1940s.

Ernst Mether-Borgström worked from early on with metal print and lithography and was associated with graphics from the start of his career. This is where he first allowed himself to evolve a non-figurative expression. Lars-Gunnar Nordström started experimenting with woodcuts and a post-cubistic idiom before eventually embracing serigraphy and lithography, where a concrete approach took over. Silkscreen and lithography allowed for a stringency and clarity of colour rendering which fit the concrete expression.

Tuulikki Pietilä was a key figure on the post-war Finnish graphics scene both as a pioneer and as a teacher. She worked with woodcuts, etching, lithography and silkscreen and explored disparate styles within realism, cubism, and abstract art. Her first non-figurative work was made as early as 1948.

Graphics made it easier to send larger exhibitions abroad and in the 1950s group exhibitions were sent on tour from Finland, presenting the new Finnish graphic arts. Indeed, Finnish modernists made their impression internationally with graphics.

- 27) Tuulikki Pietilä
FIN/USA, 1917-2009
Sillat (Bridges)
1957
Akvatint / Aquatint
25 x 28 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 28) Tuulikki Pietilä
FIN/USA, 1917-2009
Tiirat (Terns)
1954
Serigrafi / Serigraphy
29 x 39 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 29) Tuulikki Pietilä
FIN/USA, 1917-2009
Särkynyt kallio (Broken rock)
1957
Serigrafi / Serigraphy
36 x 45 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 30) Tuulikki Pietilä
FIN/USA, 1917-2009
Lasimalja (Utukuvia) (Glass bowl
(Street pictures))
1966
Tresnitt / Woodcut
53 x 36.5 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 31) Tuulikki Pietilä
FIN/USA, 1917-2009
Sininen kortteli (Blue block)
1964
Akvatint / Aquatint
35 x 40 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 32) Tuulikki Pietilä
FIN/USA, 1917-2009
Merkkejä sinisessä tilassa
(Signs in blue)
1966
Etsing / Etching
45 x 40 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 33) Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
1954
Litografi / Litography
20 x 14 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 34) Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
1954
Litografi / Litography
20 x 13.5 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 35) Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Nainen ikkunassa
(The woman in the window)
Udatert / Undated
Tresnitt / Woodcut
42 x 26 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 36) Sam Vanni
FIN, 1908-1992
Skogsmotiv (Forest motif)
Udatert / Undated
Litografi / Litography
50 x 60 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 37) Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Untitled
1953
Litografi / Litography
46 x 31 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 38) Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Untitled
1953
Litografi / Litography
50 x 31 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 39) Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Untitled
1953
Litografi / Litography
49 x 31 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 40) Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Untitled
1953
Litografi / Litography
47 x 31 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 41) Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Untitled
1953
Litografi / Litography
45 x 31 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 42) Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Untitled
1953
Litografi / Litography
48 x 31 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

PURISTEN

Lars-Gunnar Nordström (1924-2014) var å regne som en purist innen det konkrete formspråket. Hans første separatutstilling i 1949 ble stående som den første helt non-figurative utstillingen gjort av en finsk kunstner i Finland.

Nordström hadde en utradisjonell inngang til billedkunsten, hvor han startet med studier innen arkitektur og interiørdesign. Han ble inspirert av det sen-kubistiske uttrykket han hadde sett i Paris, før han på 1950-tallet ble mer og mer konkret i sitt uttrykk. I sin tid var han kanskje den mest internasjonalt kjente finske kunstneren, og kunsten hans representerer en internasjonal nerve man kunne spore både i Europa, men også i USA hos kunstnere som Josef Albers og Ellsworth Kelly.

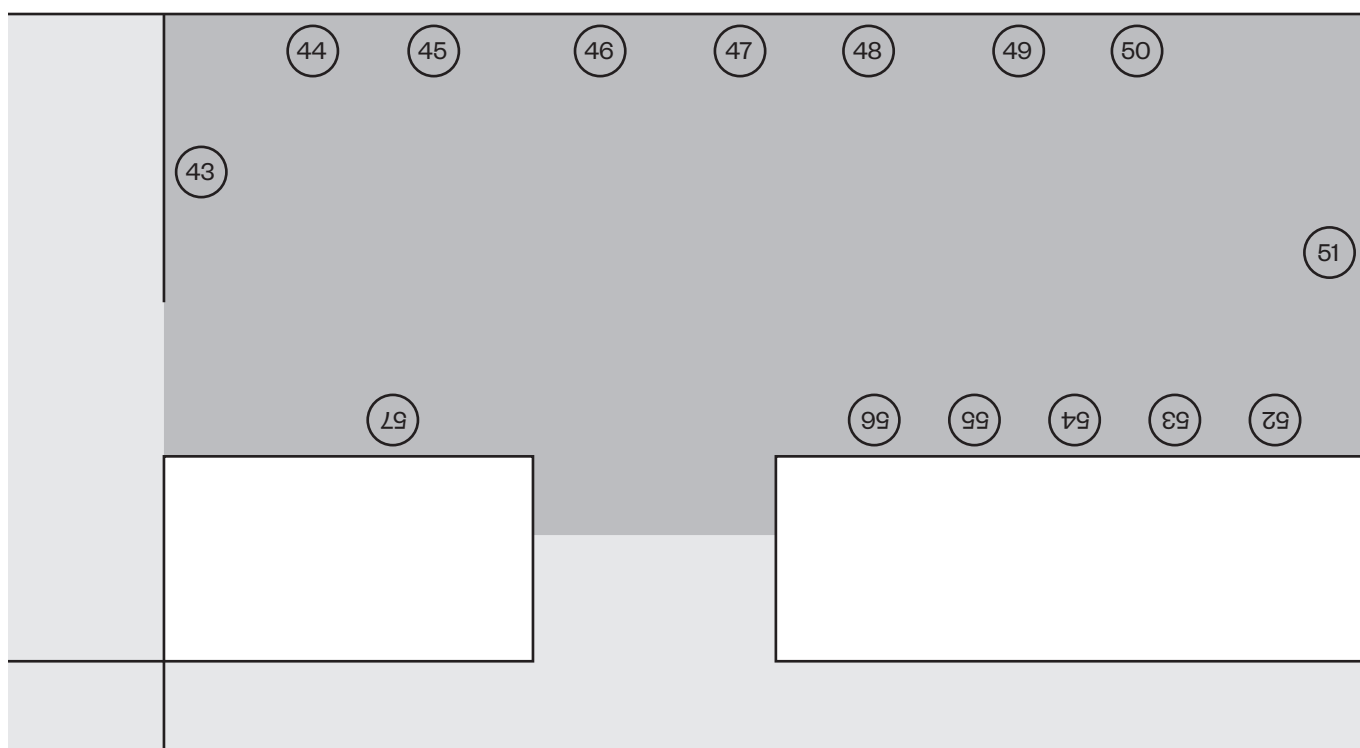
Hans malerier er ikke bygd på filosofiske teorier eller intellektuelle øvelser, og skal ikke tolkes. Kunstverkene er som hermetisk lukkede enheter, og formidler ikke noe utover seg selv. Maleriene er bygd opp av tre grunnelement, farge, form og linje, som står i et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre. Sammen inngår de i utforskninger av ulike komposisjoner, der motivet er geometriske former som enten speiler seg, gjentas eller fornyes i de ulike maleriene. Teknikken er utført så nitidig og teknisk at man ikke kan spore kunstnerens hånd i verket. Dette speiler seg også i Nordströms metallskulpturer, og i silkegrafikken hvor det konkrete uttrykket rendyrkes til det fulle.

THE PURIST

Lars-Gunnar Nordström (1924-2014) is considered a purist within the realm of concrete artistic idiom. His first solo exhibition in 1949 was a milestone as the first completely non-figurative exhibition made by a Finnish artist in Finland.

Nordström found an untraditional doorway into the visual arts, where he started with studies in architecture and interior design. He was inspired by the post-cubist expression he had seen in Paris, before gravitating to a more and more precise concrete expression in the 1950s. In his time he was perhaps the most renowned Finnish artist and his production made an international impact that can be traced to others in Europe and the USA, with artists such as Josef Albers and Ellsworth Kelly.

His paintings are not rooted in philosophical musings or intellectual exercises; they are not to be interpreted. The artworks are hermetically sealed units that do not convey any meaning beyond themselves. The paintings are devised through three basic elements, colour, shapes and lines, mutually dependent on each other. In combination they comprise elements in an exploration of various compositions in which the motif is geometrical shapes that either mirror themselves, are repeated or renewed in the works. The technique is executed so meticulously and technically that the viewer gets not even a glimpse of the artist's hand in the work. This is also reflected in Nordström's metal sculptures, and in silkscreen prints where his concrete expression is cultivated to a full extent.

- 43 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Improvisation
1948-1949
Olje på plate / Oil on board
47 x 49cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 44 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Aktiveetti I (Activity I)
1950-tallet / 1950s
Jern / Iron
61 x 46 x 45 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 45 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Diagonal aktivitet (Diagonal activity)
1955
Olje og lakk på plate /
Oil and lacquer on plate
98 x 108 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 46 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Dimensjonell form (Dimensional form)
1965
Olje på plate / Oil on board
122 x 61 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 47 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
1950-tallet / 1950s
Olje på plate / Oil on board
131 x 96 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 48 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Dimensjonell Situasjon III
(Dimensional situation III)
1968
Olje på plate / Oil on board
200 x 100 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 49 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Untitled (no. 17)
1968-1973
Stål / Steel
133 x 32 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 50 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
1960-1969
Olje på plate / Oil on board
123 x 66 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 51 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
1950-1960
Olje på lerret / Oil on canvas
200 x 100 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 52 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
Udatert / Undated
Silketrykk / Screen print
53 x 70 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 53 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
Udatert / Undated
Silketrykk / Screen print
53 x 70 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 54 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
Udatert / Undated
Silketrykk / Screen print
53 x 70 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 55 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
Udatert / Undated
Silketrykk / Screen print
53 x 70 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 56 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Untitled (no. 18)
1981
Stål / Steel
90 x 30 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 57 Lars-Gunnar Nordström
FIN, 1924-2014
Sommitelma (Composition)
1949
Olje på plate / Oil on board
56.5 x 46.5 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

SOLEN OG LYSETS MALER

Ernst Mether-Borgström (1917-1996) var en ukonvensjonell konkretist. Han begynte å eksperimentere med det abstrakte og non-figurative uttrykket i 1948, og eksperimenterte hele livet for å finne sitt eget uttrykk. Til forskjell fra for eksempel Lars-Gunnar Nordström, arbeidet Ernst Mether-Borgström intuitivt og spontant. Han var opptatt av solen, av luften og av lyset, og ønsket å skape malerier der luften kunne pustes inn.

Mether-Borgström benyttet seg gjerne av organiske former, og forsøkte å unngå skarpe konturer, rette linjer og glatte, fargede overflater. Han begynte ikke komposisjonen med en planlagt struktur, men med intuitivt valgte farger. De klare og intense tonene var viktige for ham, og vi ser at komposisjonene hans er preget av en matt og vakker tone. Han tegnet ikke med linjal, men lot komposisjonene drives av et system av forbindelseslinjer mellom flytende former. Vi kan derfor se sporene av kunstnerens egne avtrykk i maleriene.

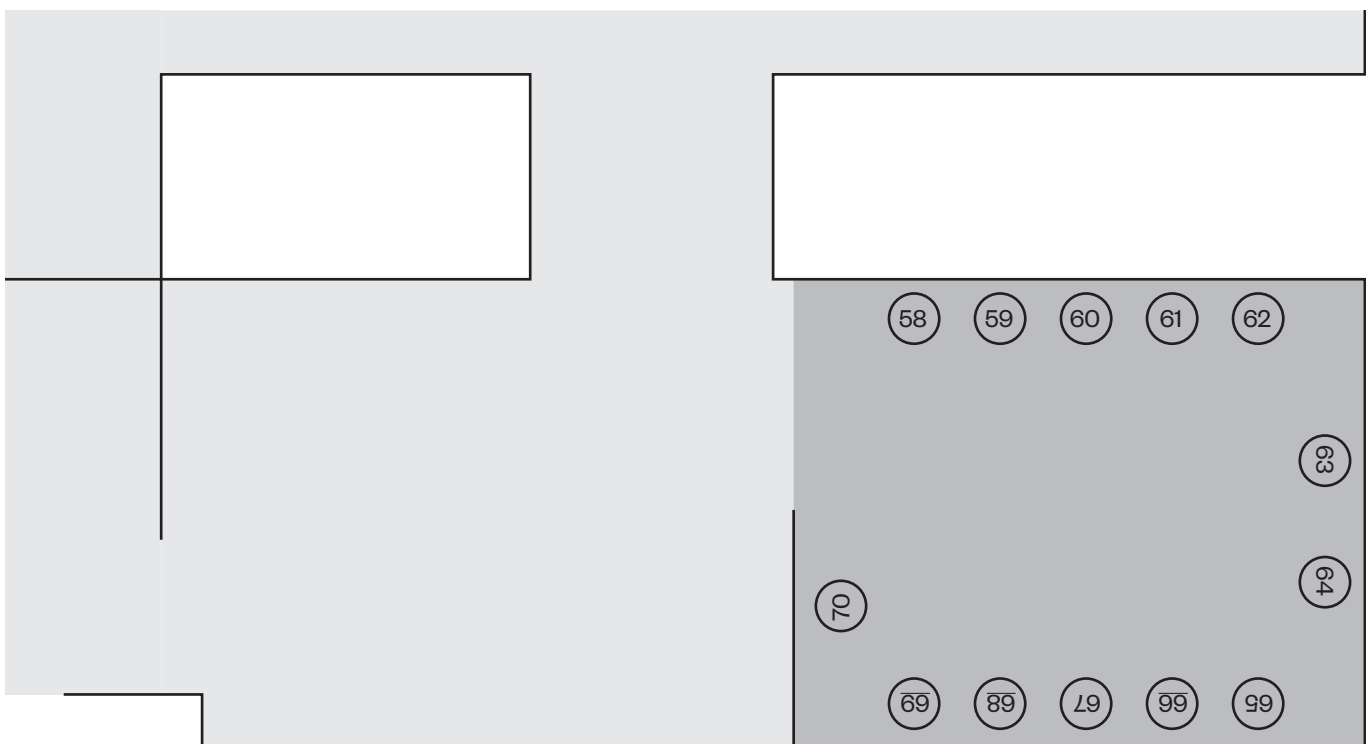
Ernst Mether-Borgström mente at mennesket var altfor komplekst til å få plass innenfor konstruktivismens strenge grenser. I stedet fant han inspirasjon i naturen, og spesielt ved å observere dyr og særlig fugler. Han mente det var kunstens oppgave å finne det positive i tilværelsen og bidra til å forvandle verden til et mer behagelig sted å være. Gouache-serien hans er en leken utforskning av hvordan man kan fange lyset på ulike måter.

THE SUN AND LIGHT'S PAINTER

Ernst Mether-Borgström (1917-1996) was an unconventional concretist. He started experimenting with abstract and non-figurative idioms in 1948 and throughout his life sought an expression of his own. In contrast to, for example Lars-Gunnar Nordström, Ernst Mether-Borgström worked intuitively and spontaneously. His focus was on the sun, air and light itself and he wished to create paintings that breathed air.

Mether-Borgström liked to use organic forms and tried to avoid sharp contours, straight lines and smooth surfaces. He refrained from starting a composition with a planned structure, opting instead for intuitively chosen colours. The clear and intense colours were vital to him, and his paintings have a matte and delightful tone. He did not draw with a ruler, preferring rather to let the composition play out in a system of connecting lines between flowing forms. Here we do see traces of the artist's hand in the paintings.

Ernst Mether-Borgström thought people to be much too complex to be compartmentalized within the stringent limits of constructivism. Instead, he found inspiration in nature, and in watching animals and especially birds. He felt that the task of art was to pry out what is positive in existence and contribute toward making the world a more comfortable place. His gouache series is a playful exploration of different ways of capturing light.

- 68 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Peini guassi 5 (Peini guache 5)
1981
Gouache på papir / Gouache on paper
27 x 30 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 69 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
November
1978-1981
Gouache på papir / Gouache on paper
27 x 30 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 60 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Untitled
1978-1981
Gouache på papir / Gouache on paper
27 x 30 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 61 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Maaliskuu II (Mars II)
1980
Gouache på papir / Gouache on paper
27 x 30 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 62 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Untitled
1981
Gouache på papir / Gouache on paper
30 x 30 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 63 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Keltainen sommitelma
(Yellow Composition)
1954
Olje på lerret / Oil on canvas
80 x 115 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 64 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Ympyräsommitelma
(Circular Composition)
1974
Olje på lerret / Oil on canvas
120 x 157 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 65 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Natura Morta II
Udatert / Undated
Olje på lerret / Oil on canvas
50 x 61 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 66 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Sommitelma (Composition)
1957
Olje på lerret / Oil on canvas
46 x 38 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 67 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Sommitelma (Composition)
Udatert / Undated
Aluminium / Aluminium
62.5 x 30 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 68 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Valo ja varjo (Light and shadow)
1957
Olje på lerret / Oil on canvas
74 x 60.5 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 69 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Nelioita harmaalla pohjalla
(Squares on a grey background)
1960
Olje på lerret / Oil on canvas
100 x 66 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 70 Ernst Mether-Borgstrom
FIN, 1917-1996
Punaista punaisella (Red on red)
1961
Olje på lerret / Oil on canvas
130 x 100 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

NYE STRØMNINGER

På sent 1960-tall og tidlig 1970-tall hadde det konkrete uttrykket satt seg i Finland, og ble i økende grad akseptert. Pionerene hadde banet vei for tanken om at kunstverk kan eksistere på sine egne premisser, og dermed slapp den neste generasjoner abstrakte kunstnere å kjempe for det non-figurative uttrykkets aksept. Etter hvert ble ytringsformene stadig mer varierte og påvirket av op-art og minimalisme, som preget billedkunsten ellers i den vestlige verden.

Outi Ikkala hadde vært elev av Sam Vanni (1956-60) og i hennes tidlige verk ser man tydelige spor fra Vannis måte å skape en dynamisk overflate i grensen mellom det helt abstrakte og det figurative. Senere gikk hun over til å skape mer non-figurative komposisjoner med inspirasjon fra op art. Den samme utviklingen kan man se i Juhana Blomsteds verk fra slutten av 1960-tallet, som i *Chambre Sombre* fra 1968. Ved hjelp av visuelle illusjoner og effekter, som brutte sikksakk-linjer som bryter den mørke bakgrunnen, skapes et tredimensjonalt dybdeintrykk og en fornemmelse av bevegelse.

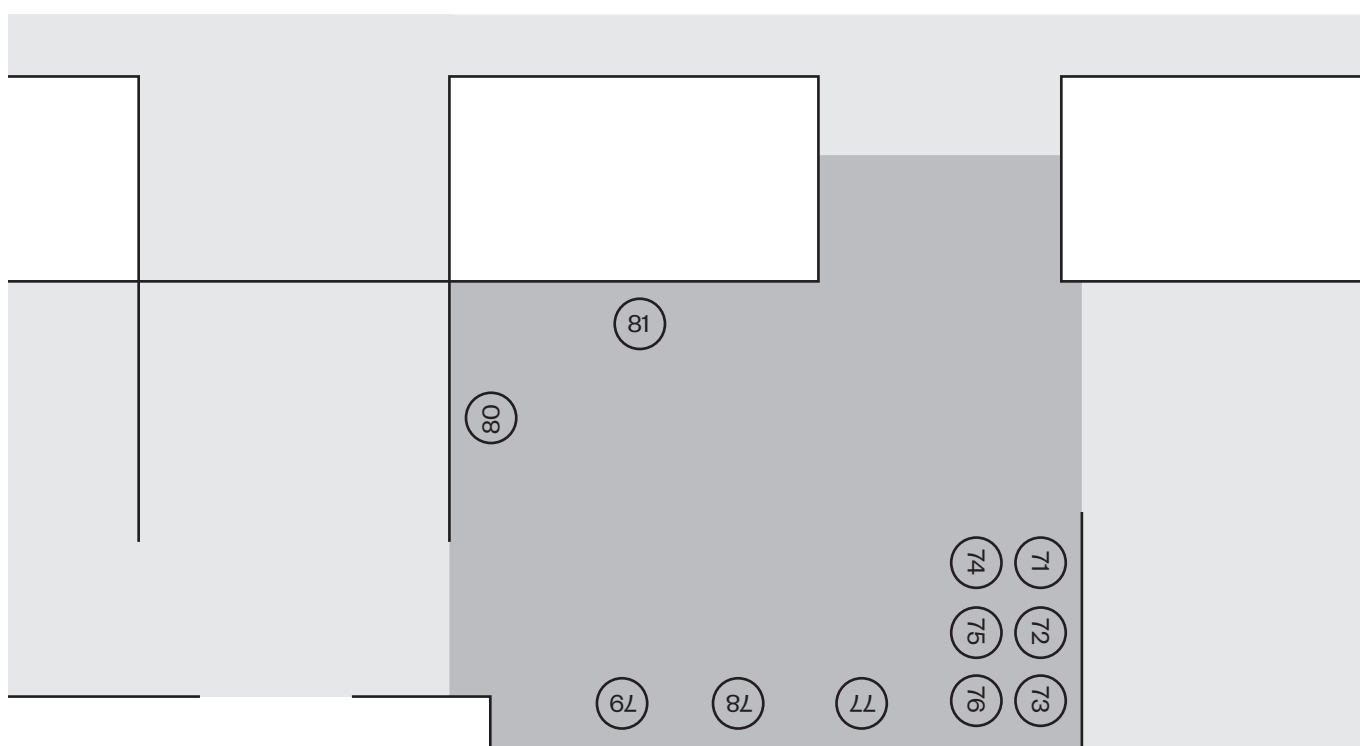
Pentti Tulla var opprinnelig utdannet matematiker, og jobbet som lærer før han ble kunstner på fulltid. Interessen for matematikk var synlig i hans systematiske malerier, hvor dynamiske komposisjoner ble satt sammen i et optisk mønster som kan minne om plansjer for synstesting. En annen kunstner som gikk i en matematisk retning var Matti Kujasalo, som fra slutten av 1970-tallet bevegde seg fra op art til en systematisk konstruktivisme hvor han fulgte egne regler eller oppskrifter for hvordan verkene skulle utføres. Hans komposisjoner er basert på overlappende systemer som han har utviklet over flere år. Selv om det ikke er noe tilfeldig i maleriene hans, er systemet som brukes så komplisert at det er lettere bare å beundre resultatene enn å prøve å finne dem ut.

NEW CURRENTS

By the late 1960s and early 1970s the concrete idiom was becoming increasingly accepted in Finland. The pioneers had paved the way for the conception of an artwork existing on and setting its own terms. Thus, the next generation of abstract artists did not have to struggle for acceptance of non-figurative art. Gradually the forms of expression varied increasingly and were influenced by op-art and minimalism, which characterised the visual art elsewhere in the Western world.

Outi Ikkala had been a student under Sam Vanni (1956-60) and in her early work one sees distinct traces linked to Vanni's way of creating a dynamic surface bordering between completely abstract and figurative approaches. She later turned to making non-figurative compositions inspired by op-art. The same development is discernible in Juhana Blomsted's work from the late 1960s, such as *Chambre Sombre* from 1968. With the help of visual illusions and effects, such as broken zigzags that contrast the dark background, a three-dimensional impression of depth is created, as is a sense of motion.

Pentti Tulla was originally educated as a mathematician and worked as a teacher before he became a full-time painter. His interest in mathematics is seen in his systematic paintings, where dynamic compositions were constructed in optical patterns reminiscent of eye-test charts. Another artist with a mathematical bent was Matti Kujasalo, who in the late 1970s turned from op-art to a systematic constructivism and devised his own rules or recipes for how his paintings were made. His compositions are based on overlapping systems he has developed over the years. While there is nothing random in his paintings, the system used are so complicated that it is easier just to admire the results than to try to figure them out.

- 71 Vladimir Kopteff
FIN/RUS, 1932-2007
Ympyrät ja neliöt
(Circles and a square)
1972
Olje på lerret / Oil on canvas
75 x 75 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 72 Vladimir Kopteff
FIN/RUS, 1932-2007
Siniset neliöt VI (Blue squares VI)
1973
Olje på lerret / Oil on canvas
75 x 75 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 73 Vladimir Kopteff
FIN/RUS, 1932-2007
Ympyrät neliössä XXIX
(Circles in a square XXIX)
1973
Olje på lerret / Oil on canvas
75 x 75 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 74 Vladimir Kopteff
FIN/RUS, 1932-2007
Neliöt II (Squares II)
1973
Olje på lerret / Oil on canvas
75 x 75 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 75 Vladimir Kopteff
FIN/RUS, 1932-2007
Kaksiosainen (Two-piece)
1970
Olje på lerret / Oil on canvas
75 x 75 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 76 Vladimir Kopteff
FIN/RUS, 1932-2007
8 pientä mustaa ja valkoista neliötä II
(8 small black 6 white squares II)
1973
Olje på lerret / Oil on canvas
75 x 75 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 77 Outi Ikkala
FIN, 1935-2011
Sommitelma (Composition)
1975
Akryl på lerret / Acrylic on canvas
116 x 116 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 78 Paul Osipow
FIN, 1939
Sekskant (Hexagon)
1972-1974
Akryl på lerret klebret på plate /
Acrylic on canvas glued to board
175 x 154.5 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 79 Matii Kujasalo
FIN, 1946-
Maalaus (Painting)
1989
Akryl på lerret på plate /
Acrylic on canvas on board
Diameter 130 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 80 Juhana Blomstedt
FIN, 1937-2010
Chambre sombre (Dark room)
1968
Olje på lerret / Oil on canvas
146 x 114 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection
- 81 Pentti Tulla
FIN, 1937-1988
Olomuotoja, Osa I (Forms, part I)
1988
Akryl på plate / Acrylic on board
133 x 91 cm
Tangen-samlingen /
The Tangen Collection

SØRLANDETS
KUNSTMUSEUM